

Finna SITT ÖDE

*Albert
Olsson*

Finna SITT ÖDE

*Albert
Olsson*

 SAGA
EGMONT

Albert Olsson

Finna sitt öde

SAGA Egmont

Finna sitt öde

Omslagsfoto: Shutterstock & Unsplash
Copyright © 1953, 2022 Albert Olsson och SAGA Egmont

Alla rättigheter förbehålles

ISBN: 9788726741131

1. e-boksutgåva
Format: EPUB 3.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med förlaget samt med författaren.

www.sagaegmont.com

Saga är en del av Egmont. Egmont är Danmarks största mediekoncern och ägs till fullo av Egmontfonden, som donerar knappt 13,4 miljoner euro årligen till utsatta barn.

1

Oron hade kommit till Öns bygd — och blivit bofast där. Ingen av Öns tre söner trivdes riktigt hemma, sedan den första glädjen över den lyckliga hemkomsten från skinnsäljarfärden lagt sig och man en tid varit tillfreds med det dagliga slitet på åker och äng. Den tunglöse Nase tumlade mellan husen som en klumpig och ofta nog så argsint björnhanne, brummade fram sina obegripliga strupljud och tog väldiga krafttag, då det gällde att fälla vilt, bygga hus eller bryta sten tillsammans med trålarne. Balle var både glad och oglad över att bröderna kommit hem. Han missunnade dem varken livet eller maten, men de gick där och trängdes, tyckte Balle, som kände sig tillbakasatt genom att både Nase och Öjuls ville ha ord med i laget, då det gällde åkrarnas skötsel, kreatursaveln eller fångsten i skogarna. Mest retade det Balle att Öjuls, som var yngst och enligt Balles mening ingen mogen man, så ofta vann Öns öra när det gällde en mångfald olika beslut. Dessutom förtröt det honom att Öjuls fick Nase över på sin sida. Nases blick hängde trofast vid Öjuls ögon och de rynkade ögonbrynen visade att Nase ansträngde sig att fatta vart Öjuls ville leda det hela — innan Öjuls ännu hunnit säga ett ord.

Av alla i gården var fader Ön den som mest prisade lugnet och ron. Men inte heller hos honom var ron bofast. Ön räknade ofta sina guldstycken, såg på smycken och stenar på kvällarna, när han satt i högsätet och sönerna och svärdöttrarna arbetade med kniv och kardor. Visserligen hade den där skinnsäljarfärden kostat ett par

man livet, men man får ingenting för ingenting menade Ön, och sönerns åtskilligt uppförgyllda bragder kittlade hans stolthet på samma gång som guldets och stenarnas och det mattglänsande silvret kittlade hans ägohunger. Ön tackade gudar och vättar för gårdsfriden och för det lyckliga slutet på resan till Lejre, men hans tacksamhet blev för var dag som gick allt ljummare — att Nase mist tungan gjorde kanske inte så mycket, han hade aldrig sagt så många kloka ord på den tiden han hade egen tunga — och guldets glans blev allt starkare, stenarna som låg framför Ön på bordet fick ett allt djupare och mera lockande lyster. Jo, nog hade gudarna varit goda som fört hans söner hem igen, men söner kunde en man alltid få, om han lade an på det i yngre dagar, guld och stenar växte däremot inte på gräs och strå. Det gick så långt med Ön att han inte kunde se solen slå gnistor ur vattendroppen i daggekåpanns blad utan att de gula, gröna, blå och röda reflexerna lockade hans tanke bort till skinnsäcken som han hade nedgrävd under Njords fötter i full förvisning om att den där stod i säkert förvar. Om denna sin längtan efter guld och stenar vågade Ön inte berätta någonting för sönerna. Han var också rädd för den. Skinnsäljarfärden var en engångsföreteelse som inte skulle upprepas, det var Ön överens med sig själv om. Men varje gång Öns svärson Särev, som fått tillnamnet skrävaren, satt invid eldgruvan och under de allt mörkare vinterkvällarna berättade både sant och osant om världens vida vidder och dess oräkneliga rikedomar, då spetsade Ön öronen och lät sig ryckas med, det syntes på honom att Särevs tal intresserade honom, trots att han gjorde sitt bästa för att dölja sitt tilltagande intresse bak en mask av kall likgiltighet.

I början hade Öjuls alltid talat Särev tillrätta, när han började ljuga alltför vilt, men hans protester blev allt eftersom tiden led allt svagare. Han rörde sig oroligt på

snidarstolen och kniven fick vila långa stunder, medan Öjuls försjönk i drömmar. Då kunde det hända att han kände ögon vila på sig, ryckte till och såg sig omkring, blott för att möta Visnas glittrande, litet utmanande ögonkast. Öjuls visste vad Visna skulle viska till honom när de träffades senare på kvällen:

— Du drömde hövdingdrömmar, Öjuls.

Öjuls förde dröjande och tveksamt den skarpa täljkniven genom sitt svarta hår och såg bortåt Visna. Elden från gruvan brann högt och Visnas hjässa glänste gulare än guldets i vadmalstaskan som Öjuls hade gömt vid huvudänden på sin bädd.

Öjuls hår hängde kring axlarna på honom. Han skakade då och då på huvudet. Hövdingdrömmar? Nej bevars, han drömde inga hövdingdrömmar längre. Den drömmen hade försvunnit den dag då han satt med tomma ögon och stirrade mot Lejres himmel, medan Nase låg tunglös bredvid honom på marken. Vad lockade honom längre att bygga en sådan sal som Hjort, trots att den var den största av salar? Vad lockade honom historierna om Rolf och hans kämpar, om Starkad och andra? Nej, han var inte född till hövding och han hade ingen längtan efter att bli det. Odlå jorden, offra till gudamakterna och årmannen borta vid den jordfasta stenen, som vände sig två varv i höknatten, slå öl vid hyllebusken åt hyllefroan, när det var hennes dag, eller gå tyst mellan husen den höstdag då kvinnorna förrättade alfablott, det var hans liv det.

Alltjämt kände Öjuls, att Visnas ögon uppfordrande vilade på honom.

Öjuls sträckte på benen. Han var lång och rank. Det litet bleka ansiktet inramades effektivt av det svarta håret. Hans kinder lyste för tillfället röda i hettan från gruvan och håret glänste. Den långa näsan krökte sig svagt över en viljestark överläpp.

— Den som varit bland främmande, vet vad han har hemma, sade Öjuls och liksom blåste ut orden. Sedan slöt han envist läpparna och återgick till sin snidning.

— Du kanske säger något annat, när du blir färdig med de nya högsätesstolparna, framkastade Balle och gäspade så att hans fyra gula gaddar såg ut som räfsepinnar inspikade i hans käkars skära tandkött. Balle hade ingenting emot att talet om nya resor underhölls.

— Förr eller senare kommer lejrekungen på besök, om jag känner honom rätt, sade Öjuls och vände på stolpen över vilken han satt grensle.

Då teg de andra. Ty mer än denna obändiga längtan efter guld och grannlåt oroade dem tanken på lejrekungen. Inte kunde de vänta att kungen skulle glömma den skam de tillfogat honom i Halland. Förr eller senare skulle han komma tillbaka för att utkräva hämnd på både dem och landskapet.

Ön tyckte inte om att Öjuls alltid kom tillbaka till detta tal om lejrekungen. Kungen hade fått sin flotta bränd och hade med skam och nesa måst draga söderut över åsen. Om hans planer visste visserligen ingen någonting men när det blev köpstämman vid Nissaoset skulle det nog spörjas genom krämarna vad man smidde för planer på andra sidan sundet, även om man inte kunde tänka sig att krämarna skulle veta fullgott besked.

— Han sitter där han sitter, var Öns ständiga invändning, när Öjuls begynte tala om eld och brand.

Ingen brukade säga emot honom, inte ens Särev, som annars alltid gärna stoltserade med att hysa en annan mening än de flesta andra. Särev blev tvärtom ovanligt tyst och försagd så snart lejrekungen kom på tal. Men annars hade han ingenting emot en liten utflykt igen, sade han. Fast de borde hålla väl undan från Själland och se upp med att de inte korsade lejrekungens vägar.

— Jag vill inte, svarade Öjuls i bestämd ton.

Nase lät höra ett instämmande grymtande.

— Det är alltid mindre utsikt till att man mister livet på snidbänken än mellan fyra hasselkäppar, sade Visna retsamt.

— Gå du själv in mellan hasselkäppar så får du se, genmälde Öjuls och gav Visna en kylig blick. Annars trodde jag att du kände mig såpass att du kunde låta bli att beskylla mig för feighet.

Visnas ögon glittrade okynnigt.

— Du ska inte tro att jag är rädd för att gå in mellan käppar med dig, svarade hon stolt.

— Jag tror nu att du föredrar att gå i säng med honom, sade Särev och log.

Alla skrattade, Öjuls drog på munnen i ett stillsamt leende, men Visna blev röd av förtrytelse.

— Det är bra, Visna, svarade Ön, hämta mig en kanna öl. Visna nickade åt Lofn att hon skulle gå, men Lofn låtsades inte märka den uppfordrande blick hon fick av Visna.

— Snotra, sade Visna skarpt till Nases hustru.

— Skicka en trälkvinna, svarade den tjocka Snotra.

— Vid Njords orkade huvud, började ön att gorma, ska kvinnorna nu kivas om vem som ska hämta öl åt män?

Rind reste sig tyst och försvann ut efter öl.

— Det är snart på tiden att Visna slutar upp att försöka befalla över våra hustrur, sade Balle surt.

Ingen svarade. Särev hostade och tänkte säga något men ångrade sig snabbt och sträckte pustande ut sig på en långbänk.

— Om vi inte ska använda långbåten mer, borde vi sälja den.

— Vad skulle man kunna få i utbyte? frågade Ön penninghungrigt.

— Här säljes ingen båt, svarade Öjuls och vände än en gång på stocken, längs vilken ett långt band av ormande slingor var på väg upp mot en klump som i tidens fullbordan skulle skäras ut till ett huvud av Njord.

Rind kom med ölet, och männen ägnade sig en stund ivrigt åt drickande, Ölet lossade deras tungor, och samtalet blev livligt. Sedan lossade Särev tärningpåsen från sitt skärp.

— Vad spelar vi om, Öjuls? sporde han.

— Ingenting, svarade Öjuls.

— Du törs inte.

— Det ska du inte säga till mig, genmälde Öjuls. Jag är visserligen inte så kvick i benen som du, men om du vill, ska jag ta livtag med dig i stället.

Särev kastade tärningarna på bordet med ett ryck. Han lät Öjuls anmärkning glida förbi sina öron, för han var ingen modig man. Han var åtskilligt bredare över axlarna än Öjuls, men denne var vigare och hans smala armars hårdtvinnade muskler hade lagt mer än en man på rygg.

Sedan rasslade tärningarna resten av kvällen, ända tills Ön gick till sovhuset och Särev gäspande och förbannande gick genom senhöstnatten hem till sitt, alltid några får eller något redskap fattigare än han varit när han kom till Öns.

Den hösten beslöt Ön att de skulle plantera vårdträd på gården, såsom han hade hört av Öjuls att de hade för sed på andra ställen. Om man sedan lät dörren stå öppen till gudahuset så skulle Modern och Fadern alltid ha grönt inför sin åsyn, och det skulle det säkert tycka om, jordens, vattens, vindens, solens, rotens och axets gudar, moder Jord och fader Vind, Njärd och Njord.

Ön ledde själv uppgrävningen av en ek borta i offerlundens skar egenhändigt halsen av en get och lät blodet flöda ner i hålet som de grävt åt trädet mellan gårdens hus, mittför stugdörren. Sedan planterade de

trädet, vattnade rötterna med vatten från den heliga källan i lunden och höljde över dem med god jord och torr mylla, som de försiktigt grävde fram under gudabildernas fotställning. Ön var inte riktigt säker på att de borde ha gjort detta på hösten, de borde kanske ha väntat tills de på våren förde grönt till gården och lövade husen, men han menade å andra sidan att om de planterade på hösten, skulle de kunna hälsa gudarna med rotvuxet grönt redan den därpå kommande våren. Detta syntes Ön vara en så väsentlig synpunkt att han lät den bli utslagsgivande. Förresten skulle ingen opponera sig mot vad han i det här fallet företog sig, menade Ön. Var han inte den mest berömde goden i denna del av kustlandet? Samlades inte folk hit långt ifrån för att vara närvarande vid hans offer? Och hade inte Heid börjat få underliga drömmar, drömmar som tydde på att hon skulle kunna bli en lika skicklig volva som någonsin den dräpta Hlin hade varit? Och detta att sönerna kommit tillbaka med byte, var det inte ett säkert tecken på att han, Ön, stod i gunst hos gudarna? Ön पोste och kände sig tämligen säker på sig själv och på sitt öde. I honom bodde mycken kraft, megin, i honom och hans söner och i den barnskara som långsamt växte upp på hans gård.

Ön och senhösten gick kring ägorna, Ön med vitt hår och skägg, senhösten med vita dimbankar, vilka vinden rullade mellan sina fingrar lika behändigt som Lofn tvinnade den kardade ullen mellan sina.

Tvillingbjörkarna uppe på berget fick gula kinder, medan skogsbären fick röda, havet gick med kammar utmed Steins ås och Stabbes strand. Det hände från och till att Stabbes son Redar kom ridande, gripen av kärlek till Visna. Men det hade han ingenting annat än speglosor för, Redar med sin skräck för leirekungen. Det behövdes just inte mer än att det dök upp två segel vid horisonten, förrän Redar var färdig att ge sig av inåt skogarna, hade Stabbe förtalt Ön.

Stabbe var vred, för han tyckte varken om Visna eller om feghet.

Stundom kom Stein ridande.

— Jag kan inte låta bli att se ut över havet, sade Stein och såg ut som en hövding.

Öjuls förstod gott, vad Stein menade med sådant tal, men han ställde sig alltid som om han inte begrep.

— Ingen kan väl förbjuda dig att titta. Titta du så mycket du orkar, sade Öjuls och kände att Stein var hövding och inte han själv. Och likväl ville han inte underordna sig Stein. Något inom honom reste sig upp emot Stein, något som ville trotsa, något som ville kuva och krossa.

Stein var inte småsint. Han lät Öjuls ord falla till marken men frågade oskyldigt:

— Har du någon glädje av Odensstötan som du köpte av Särev? Offrar du till honom?

Öjuls såg vresigt åt sidan. Han tyckte inte om att man påminde honom om den bortglömda gudastötta, som han en gång i ett underligt infall hade betalt Särev pengar för. Oden rörde honom inte. Det var ögat som Oden hade som drog honom till sig. Han hade hört att andra sade detsamma. Det var ett märkligt öga Särev råkat skära fram. Öjuls hade försökt skära ansikten han också, men han hade aldrig lyckats få fram någonting så levande som Särevs Odensöga.

Så gick dagarna. Man for mellan gårdarna, talade om Äventyren och glädde sig över deras lyckliga slut. Öjuls var den som for minst. Han ville inte prata mer om det som varit, och då han någon gång träffade på Visna där hon stod och sköt med bågen mot husväggen, mulnade han.

Askträden stod nakna under himlen. De hade fällt sina blad under första och andra höststormarna.

Trålarerna bröt mark.

Nase plöjde nya tegar.

Balle band vargnät, medan Öjuls och Visna strövade i skogarna. Ön drack öl, tänkte på gudarna men ännu oftare på guld och stenar, såg himlen skifta färg ovan rökhålet i taket och tänkte på att han var en större man än någon av hans förfäder hade varit. Mäktigare också, eftersom han och hans söner garvade flera skinn och odlade flera tegar än någon annan i grannskapet, Stein och hans söner möjligen undantagna. Fylld av dessa och liknande tacksamma tankar tog Ön flottkrukan och gick ut i gudahuset, där han smorde in gudarnas tår med det fetaste isterfett som någonsin mjukat upp fyra åldersspruckna träfötter i den delen av kustlandet.

När Ön var färdig med smörjningen, vilken inte ingick i ritualen, utan endast var följden av ett lösligt infall, såg han upp i gudarnas föga fagra ansikten, där offerblodet hängde som skovor, och sade med en blandning av ödmjukhet och hot:

— Det här gjorde säkert gott för trötta fötter, men skaffa mig också mera guld. Annars händer det inte en gång till.

Gudarna förändrade inte en min utan såg lika dammiga och ointresserade ut som förut. Ön visste inte med säkerhet om inte Njord i alla fall givit honom en liten, liten nick. Moder Jord glodde stelt rakt ut i luften, men det kunde man inte begära av henne att hon skulle intressera sig för annat än lem och frö. Det var hennes uppgift, och det var bäst hon höll sig till den, men Fader Vind som for så vitt och brett över land och hav, han kunde inte undgå att här och var se en glimt av det guld som Ön längtade efter.

Ön gick med sin kruka, dagen gick med sin sol och natten kom med sin måne. Dimmorna slutade att rulla ullvita, de blev grå och tunga, hängde sig som aldriglyftande dok över strand, tångrevlar, kärrets fräken och hedmarkens ljung. Gråbenen ylade allt närmre husen och drev husdjuren inomhus till stall och ladugård.

En dag då de tre bröderna och Visna tillsammans med ett par av huskarlarna var på väg ner genom utmarkerna för att vittja vargnäten, råkade de gå förbi dödsåkern. Borta i ett dimhöljt hörn tecknade Oden svagt sin rangliga kontur.

Balle såg på Öjuls och sade:

— Dumhet i trä kostar också pengar.

— Det finns män som är dummare än trä, svarade Öjuls snabbt.

Balle, som gick framför Öjuls, vände sig om med ett hårt grepp om spjutskaftet. Visna såg det och flyttade försiktigt handen längre ned på sitt eget vapen.

— Menar du mig, Öjuls? frågade Balle.

— Meningen får du själv finna ut, svarade Öjuls och stod alldeles orörlig och dolde ett leende, för just i detsamma sköt Nases hårda näve fram och fattade om Balles spjut.

Balle höll god min, log och sade, att Öjuls borde lära sig att tala i mindre gåtfulla ordalag än dem han lärt sig borta i Lejre.

De fortsatte, men Visna lagade så att det kom huskarlar mellan Balle och Öjuls. Öjuls märkte Visnas avsikt och rynkade missnöjd pannan.

— Jag är inte rädd, sade han förtretad.

— Nej, men du är inte rätt klok heller, svarade Visna fogligt.

Öjuls vände på huvudet och såg bortåt gudastötan.

— Oden är en träbock, sade han. Men han har ett öga som lever. Sedan frågade han oförmedlat: — Vad heter din gud, Visna?

Visna tänkte efter. Slutligen sade hon:

— Jag vet inte vad han heter och jag har aldrig sett honom, men jag vet att han har två huvuden: kärlekens och dödens.

— På samma hals? frågade Öjuls och log.

— Ja, svarade Visna allvarligt. Om du dör...

Hon fullföljde inte meningen, och Öjuls hade inget intresse av att fullfölja samtalet utan tog långa steg för att hinna upp de andra.

Den dagen fick de tre vargar. Öjuls stack spjuten i den ena vargen med ett belåtet och grymt leende. Där fick det hatade gråbenet. Vargen dog inte med detsamma utan spärrade upp sitt gap mot Öjuls, som stack till än en gång.

Nase betraktade skådespelet och såg road ut. Öjuls vände sig mot honom.

— Om det vore lejrekungen, Nase.

Brodern nickade.

De strövade vidare genom markerna, kom in i skogarna, smög på tå och sköt ekorrar. Visna var den bästa skytten och förde med sig en dubbelt så stor knippa ekorrar som de andra, när de återvände hemåt i skymningen.

Dimman lättade och stjärnorna tändes, dimman flög sin kos bort över inlandsskogarna, ljungen böjde sig ödmjukt mot moder Jords grusiga bröst och vissnade brunbladig, medan fröna skramlade ljudlöst mellan sammantorkade blomklockors inåtböjda flikar.

Efter dimman kom frosten, marken låg under slöja innan den kom under dok, det blev vinterblot under höknatten och mycket folk från bygden, mängder av mat och dryck fördes till Öns lund, där Ön själv blotade hingsten och lämnade lemman till Snotra för att hon skulle svepa den i lin och lök att bevaras till kommande dagar, till stöd åt gudarnas avlingskraft i rot, frö och kärna.

Imman steg från offerkittlarna, snön töade under sulor som trampade mellan lund och gård.

Men borta på dödsåkern stod Odensstöttan bortglömd. Ingen intresserade sig för den. Man hade hört ett och annat om nattryttaren och stridsguden, men man tog honom inte på allvar. Vad skulle man med honom? Inte ens Öjuls

brydde sig om stöttan. Han var närmast förargad över att han skaffat sig den. Allt han hade för den var smälek, och smälek led han inte gärna.

Efter höknatten stod den stora köpstämman i Nissaoset och folk for dit för att driva köpenskap och träffa andra. Kynmund saltkrämare var där också efter gammal vana, Vidhugse från Njudung och många inlandsmän. Många kom också dit drivna av oro för att spörja efter vad lejrekungen kunde ha i sinnet. Om den saken fick de nyfikna dåligt besked. Köpmännen visste ingenting.

Särev var där efter vanligheten och skröt och skrävade, sedan han druckit öl och slagit på sitt svärd några gånger. Kynmund kom i samtal med honom.

— Lejrekungen skulle nog gitta veta, vilka det var som vållade honom förargelsen här i landet, sade Särev. Här ser du mannen.

Kynmund dolde med möda det sluga leende som ville spela upp kring hans underläpp. Han vädrade nyheter som rätt använda skulle kunna skaffa honom större inkomster än mången saltlast. Han skänkte i mer öl åt Särev och låtsade sig mycket klentrogen gentemot allt vad Särev berättade.

— Jag svär dig vid Njords mage och Njärds feta bakdel, att jag talar vad sant är, förklarade Särev kaxigt.

— Jag vill allt se var du bor först, sade Kynmund.

— Följ med mig i släden, inbjöd honom Särev stortaligt.

Öjuls och Balle hade också tagit till köpstämman. De såg Kynmund packas ner i Särevs släde och rådgjorde med varann om hur de skulle tolka denna syn. Öjuls gick bort till Särev.

— Vad tänker du göra med krämaren? frågade Öjuls.

— Visa honom gård och grund, men det är ingenting som angår dig, genmälde Särev, öldrucken och grälsjuk.

— Jag tror det vore bättre att krämaren stannade här, svarade Öjuls tvekande.

— Aldrig har jag hört sådant tal bland danerna, sade Kynmund försmädligt och beredde sig att lämna släden, vilket Särev hindrade honom ifrån, i det han slog på svärdet och sade, att han var man på sin gård och hövding i sin bygd.

— Nå, man på din gård möjligen, men inte hövding i din bygd, minns det nogsamt, Särev, invände Öjuls och blev hård i tonen och skarp kring munnen.

På köpstämman fanns förutom krämarna och köpmännen också några män som kommit ifrån Ringerike för att se om de här nere kunde få bättre pris för sina varor, de hade nämligen försport att så var förhållandet. De hade kommit i sällskap med fyra stycken fauråsingar på nerfärden och tagit dem med sig i sin snäcka. Bland fauråsingarna fanns två som varit med vid den offerfest hos Ön gode, då en av deras fränder kommit att dingla i offerträdet. De kände igen Öjuls och Balle och gick och passade på ett lägligt tillfälle att hämnas på dem. Något sådant tillfälle fick de inte, hur mycket de än passade på och hur mycket de än brydde sina hjärnor. Men medan de gick omkring och pratade med folk, fick de höra talas om att Öns söner samlat sig stora skatter av guld och vapen nere hos ödanerna. Ryktena var efter vanligheten betydligt överdrivna, men de gav fauråsingarna en idé. De sökte upp nordmännen, som gjort betydligt sämre affärer än de hoppats och som nu var förargade över att de skulle behöva vända tillbaka från en så lång färd med så klen behållning, pekade ut Öjuls och Särev och talade om att hos dessa båda män låg det guld och dyrbarheter och väntade. Det enda som behövdes var några företagsamma män som var fast beslutna att befria Ön och hans söner från mängden av onyttiga ägodelar. Nordmännen lyssnade till talet. Det

smekte deras öron. Guld växte inte på träd, och de menade att mycket guld kunde vara besvärligt att förvara för så få personer som Ön och hans söner och förklarade till slut att de inte hade någonting emot att hjälpa fauråsingarna i ett försök att i någon mån minska Öns omsorg om jordiska ägodelar.

Nu gick där också mellan bodarna en man som kallade sig Rapp och sade sig vara skald. Ingen hade något intresse av honom och han kände sig frusen och eländig. Han ville norröver och hade tidigare under köpstämman flera gånger stött samman med nordmännen. Han gick och sökte dem och fann dem inbegripna i samtal med fauråsingarna. Han bad att få följa med till Ringerike, eftersom han hört sägas att det där uppe fanns hövdingar som gärna såg skalder i hall och gillestuga. Fauråsingarna var tveksamma och ville inte rätt gärna ha Rapp med sig på den expedition som förestod. Rapp bad länge och bevekande, men nordmännen sade till slut att han fick tänka på något annat än att följa med i deras båt. Rapp lämnade dem då och strövade vidare. Han råkade en stund senare snubbla över Öjuls ben, kom i ett halvt skämtsamt gräl med honom och slutade med att fråga om han inte kunde få följa med i Öjuls släde, ifall denne bodde norröver. Öjuls svarade skrattande att åka med kunde han få, ifall han själv svarade för att han inte snärjde in sig mellan hästbenen. Rapp genmälde, att nog hade hästen långa ben men inte längre än dem Öjuls stack fram till andras förfång.

De munhöggs en stund, tills Öjuls tog Rapp om livet och slängde honom upp i släden, så att han slog benen i vädret. Hästen blev skrämmd och slog i sken, Öjuls hoppade upp på medarna, och så brakade det åstad norröver med sådan fart att hästlort och snökokor murade igen ögonen på den ilsket förbannande Rapp. Öjuls skrattade pojkaktigt och sade att Rapp begärt att få åka med, och åka det skulle han

få, eftersom det är hedersamt för en man att stå vid sina löften.

Öjuls hade glömt Särev och saltkrämaren. Men det hade inte Balle. Öjuls körde sin väg, men Balle väntade och höll sig efter Särev i slädspåret. Kynmund vände sig om och frågade, vem som följde efter dem. Särev svarade, att den som kom efter dem i den järnlastade släden var en lort som hette Balle, och honom behövde de inte bry sig om. Kynmund kände sig ändå orolig och ångrade att han gett sig ut på denna färd, men hans skeppskamrater hade lovat att de ännu tre dagar skulle låta båten ligga ute vid isranden och vänta på honom, medan de själva tog in hos några bönder för att vänta och se, om det inte skulle yppa sig möjligheter till bättre affärer än dem de redan hade gjort.

Då fauråsingarna sett att Öjuls och Balle avlägsnat sig, fick de bråttom att komma iväg. Deras iver smittade av sig på nordmännen som efter en stund visade sig ännu ivrigare än fauråsingarna. Allesamman snubblade de, halkade, hasade och gled över isen och hade bråttom som om det gällt livhanken, innan de nådde ut till båtarna, liksom om de varit rädda för att alla de människor som varit samlade på köpstämman kunde ha gripits av just deras egen idé.

De kastade loss, fick efter mycket besvär ut båten på öppet vatten och satte årorna i sjön. De lugnade sig emellertid snart, vilade sig och gjorde upp planer om hur de skulle förfara, när de kom fram. Det var delade meningar, men den mening segrade som gick ut på att man skulle komma öppet till gården, se hur mycket folk som var hemma och låta omständigheterna råda.

Nordmännen undrade, om fauråsingarna var säkra på att de skulle känna igen bygden, och dessa förklarade, att ingenting kunde vara enklare, eftersom gården låg invid

foten på ett berg med tvillingbjörkar. Både berget och träden syntes ända ner i strandkanten där de skulle landa.

Det hade blåst från land några dagar, kustranden låg med öppet vatten, och isen hade drivit till havs.

Den ene fauråsingen kände väl till kusten, fick hand om styråran och vände båten mot Stabbes båthamn. Det var då redan sent på dagen, varför de gick upp till Stabbe, begärde mat och hysly och fick bådadera.

De blev hederligt mottagna och tämligen väl förplågade. Stabbe sporde efter deras färdväg och avsikter. De svarade som sant var att de varit på köpstämman vid Nissaoset men att det gått mindre väl i lås med affärerna. Nu var de på hemväg och tyckte att det var så sent på dagen att de fann det klokast att gå i land, trots att de inte var på särdeles stort avstånd från handelsplatsen. De hade kommit ordentligt i väg från åmynningen men hade blivit uppehållna av en frieserbåt, på vilken de varit ombord, ljög de.

Det var mest den ene av fauråsingarna som yttrade sig. Han verkade kvicktänkt och fyndig, men Stabbe, som satt och iakttog honom, tyckte att han verkade alltför fyndig för att vara riktigt pålitlig. Nordmännen teg mest och tycktes fundera på någonting. Stabbe tyckte sig skönja ett slags oro på botten hos dem. Kanske längtade de efter att få komma i väg — nej, det kunde inte vara detta — det var någonting annat. Stabbe blev alltmer vaksam.

— Den som längtar hem kunde hunnit ett stycke på väg redan denna dag, utlät sig Stabbe.

— Kanske yppas det tillfälle att göra affärer, svarade den ene av nordmännen.

— Jag tycker jag känner igen vissa av er på tungomålet, sade Stabbe till fauråsingarna. Var kommer ni från?

— Från Faurås, svarade de tillfrågade sanningsenligt.

— Om jag inte minns fel fanns det för några år sedan en fauråsing som blev rätt trådsmal om halsen under Ön godes höstblot, sade Stabbe och såg från den ene till den andre.

— Vi har heller inte varit där sedan. Man kan tänka sig trevligare öde än det att bli hängd i en främmande bygd.

— Du menar att du bättre skulle gilla att bli hängd hemma, inflikade Redar Stabbesson retfullt.

— Det skulle jag, som du säger, allt lika bra mycket bättre, fick Redar till svar.

— Jag tycker nu att det är roligast så länge man är ohängd, sade Stabbe och spottade tvärs över bordet bort i elden. Saliwpärlorna glänste i eldskenet. Ett regn av dem dalade ner på bordet.

Sedan talade de rätt mycket om skinnsäljarfärden som de haft där i trakten och allt vad den dragit med sig i släptåg. Stabbe tyckte att det värsta var att de inte kunde sova med någon ro av fruktan för att lejrekungen skulle komma tillbaka till våren. Redar sade, att han sov gott nog, och att han nog skulle visa sig ha mod i barmen, den dag då lejrekungens skeppskölar skrapade mot havsbotten.

Fauråsingarna hade ingenting emot att det talades så mycket som möjligt om Ön och hans söner, på så sätt menade de sig få reda på allt vad de helst ville veta, och det fick de också. Nordmännen greps efter hand av påtagligt och iögonfallande intresse för Ön och hans hus. De kunde gott stanna här i bygden någon dag och göra ett besök hos Ön, sade de. Men fauråsingarna knuffade dem i sidan, blinkade och sade, att det inte alls kunde komma ifråga, de hade bråttom hem och kunde inte spilla tiden här.

Stabbe tittade på sina gäster, lät blicken långsamt och betänksamt vandra från den ene till den andre, medan hans tankar arbetade. Kunde det ligga någonting under det här besöket? Och gällde det honom? Det trodde han inte. Det var väl Öns guld som lockade. Det lockade säkert mer än

en; Ön kunde bereda sig på bråda dagar, allteftersom ryktet om hans rikedom spred sig i kustlandet.

Stabbes vänskap till Ön var inmängd med en god portion avundsjuka. Ön kunde gärna ha det litet besvärligt. Ön hade alltid seglat i medvind, fått rykte och guld till skänks, söner som nästan hittade dyrbarheter bara de vände på en sten, medan han och Redar inte var särskilt gynnade av lyckan och medgången.

— Om vi skulle hälsa på hos denne Ön? föreslog en av nordmännen.

— Nej, svarade fauråsingarna med ljugande mun.

— Ön har en son som heter Nase, sade Redar. Han är en mästare till att kyssas. Men han kysser mest män och sällan kvinnor.

Nordmännen visade sin avsky med tydliga miner. Vad var detta för ett slags människa? De bad Redar, att han skulle förklara vad han menade.

— Han kysser aldrig någon mer än en gång, svarade Redar. Han kysser helst med en tung klubba, och den kyssen kan ingen man stå emot.

Fauråsingarna skrattade, men Redar skrattade mest, för han tyckte att han nu visat sig mycket ordskicklig, ordskickligare än Öjuls som han aldrig älskat, snarare avundats.

Stabbe gick ur huset och kallade till sig Redar. De gick tillsammans bakom husknuten och såg till att de var utom hörhåll.

— De här har inget gott i sinnet, sade Stabbe.

— Oss vill de säkerligen inget ont, menade Redar.

Nej, det trodde inte Stabbe heller. Det gällde nog snarare Ön och hans hus. Om de skulle varna Ön? Det tyckte inte Redar. Vad skulle de varna för? Det hände väl att folk kom och for. Uppe hos Ön var de tillräckligt många för att ta vara på sig själva. Gjorde de inte det, så fick de

skylla sig själva och inte lasta andra, ifall de skulle råka få otur.

— Det kan du ha rätt i, instämde fadern och nickade belåtet. Nu hade han fredat sitt samvete och handlade i bästa samförstånd med sonen Redar. Dessutom kunde det ju hända att han misstog sig.

De hade knappt slutat samtalet förrän gästerna kom tumlande runt knuten, dästa av förplägningen och ölspända.

— Där inne ligger Öns bygd, sade Stabbe ivrigt och pekade. Man finner den lätt, den ligger under berget med de två björkarna.

— Det blir måne i natt, upplyste Redar illmarigt.

Ingen låtsades höra Redars anmärkning.

De gick tillbaka in. Senare gick de till sängs, och nattfrid sänkte sig över Stabbes gård. Månen steg framåt natten raskt över inlandsåsen och lyste på vågorna som lättjefullt pärlade in mellan tångviskor och strandstenar.

Ingen i gården sov, fast det verkade så. Stabbe hade stannat i stugan med sitt folk. Där satt han och brynte sin yxa, medan spjut och båge låg inom räckhåll på bordet. Huskarlarna satt och gäspade. Redar lättade försiktigt på lämmen för en tittlucka.

— Du kan gå, sade han utan att se sig om.

Ragulf inhysing öppnade dörren, smög sig ut och försvann som en dimfigur bort mellan husen. Han skulle hålla utkik, ifall det skulle falla gästerna in att göra något ofog mot gårdens folk. I så fall skulle han springa så att han tappade fötterna för att kalla Opir och andra grannar till hjälp.

Ragulf frös som en hund, där han låg bak en stengårdsgård med spjutet i handen. Invid honom sträckte sig skogsranden. Gång efter annan vände han sig om och såg med rädda ögon mot skogens mörker. I skogen bodde

otyg som fyllde människan med skräck. Att gå ensam i skogen var knappast tillrådligt varken dag eller natt. Det hade han nogsamtidigt hört talas om allt farligt som man kunde möta i skogen och som hörde hemma där.

Ragulf behövde inte vänta länge, förrän han hörde snön skrika under många mäns skoläder. Han kikade fram mellan stenarna. Det var nordmännen och fauråsingarna som kom. De stannade så långt ifrån Ragulf att han inte kunde höra vad de sade. Han tyckte likväl att han uppfattade att den talföre fauråsingens sade någonting om eld, men han var inte helt säker på det.

Andedräkten stod som vita rökar ur munnen på männen. Månen blänkte i soljor, spännen och spjutspetsar.

Det knarrade, och männen försvann inåt land, medan Ragulf smög utmed gårdsgården och höll utkik efter dem en god stund, tills han var säker på att det hela inte var en list utan att de främmande verkligen gått sin väg. Då återvände han skyndsamt till gården.

— Nu kommer Ön att få det hett om öronen, sade han. Bäst att rida och varna dem.

— Prat, invände Redar. Ingen kan lämna gården. De kan komma tillbaka hastigt nog. Och Öjuls har säkert inte hårdare nattsömn än att han vaknar ifall det skulle komma någon.

— Å, svarade Ragulf giftigt, är det så att han sover hos Visna, så lär han inte vakna i första taget. Men varken Ön eller hans söner tillhör min släkt, avslutade han likgiltigt.

— Inte vår heller, svarade Stabbe, men det syntes på honom att han var dåligt tillfreds med den vändning händelserna tagit.

Samtalet avstannade. Ron sjönk över gården, vilkens mossigt isgröna tak en snedkindad måne långsamt gled förbi. Vargar ylade mot månen. Olåten steg över skogarna, gled mot havet och blandade sig med böljesorlet.

Det kom män gående mot Öns gård. Då och då stannade de och lyssnade till vargtjutet och sneglade misstänksamma mot månen. Så gick de ett stycke. Knarret i snön fördubblade ljudet av deras steg. En och en vände de sig om, osäkra om det ändå inte kom någon i hälarna på dem. Enbuskarna glodde på dem från båda sidor. Stod där någon bakom dem? Dråsade inte snön från ett träd? Varför gjorde den det? Inget djur syntes till. Kanske var det ändå dumt att ge sig ut på det här företaget. Ön hade ju gudar i gudahus. Säkert skulle gudarna vaka, varna och varsla.

Men när det kom inom synhåll för Öns gård, fann de att allting var dödstyst och stilla.

— Det är kallt, viskade den talföre fauråsingen och hackade tänder.

En korp lyfte skrånande och lämnade sin nattkvist i närheten. De ryckte till allesamman och kände skräcken.

— Man borde sova om natten, sade den ene nordmannen.

— Ska vi hänga dem eller bara slå ihjäl dem? frågade den yngste fauråsingen och spände sina silltarmar till muskler.

— Vi måste hänga dem, fick han till svar.

— Varför? undrade han.

Den fauråsing som gått i spetsen gav sin kamrat en fast blick.

— Därför att det fordrar vår heder, svarade han och höll saken för avgjord.

— Ja, men är vi tvungna att rätta oss efter den? undrade han med silltarmsmusklerna.

— Nää, tvungna, svarade ledaren, det är vi inte, men det är bäst att göra det.

— Vi bryr oss inte om er heder, sade nu nordmännen beslutsamt.

— Nej, det gör egentligen inte vi heller, svarade fauråsingarna. Ägodelarna är bra mycket viktigare.

Så långt var de överens, men därmed var också enigheten slut. De kom underfund med att de var alltför få för att ha utsikt att vinna i en strid mot gårdsfolket, ifall detta var mangrant hemma över natten. De hade inte heller tänkt sig att Öns gård var så stor eller bestod av så många hus.

Någon föreslog att de skulle gå in mellan husen och så ta det hela alldeles som det bar sig. Man kunde ju be om husly över natten.

De hann inte längre än till gårdsledet förrän hundarna började ge hals.

Männen stannade tvekande. De såg en skugga på gården. De såg det taklösa gudahuset, och någon tyckte att han såg liksom andedräkt stiga upp över det.

Det hördes ljud från ett av husen.

Det var Rind som hade ett ärende ut. Hon satte sig invid väggen, skakande av natträdsla och köld. Hennes skrämstora ögon skyntade några skepnader vid gårdsledet. Hon glömde varför hon gått ut och rusade in i sovhuset till Öjuls.

— Vakna, det står män invid gården!

Öjuls vaknade och for upp, ryckte till sig sköld och spjut och ropade sömndrucken och huttrande:

— Det står män invid gården!

Nase och Balle låg med sina familjer i ett annat sovhus och det gällde att få liv i dem så fort som möjligt. Visna kom snabbt på fötter och gled ut genom dörren med bågen i handen. I hämlarna på henne kom Rapp, skalden, som Balle redan hade döpt till Lögntunga, tumlande ut i nattfrost och månens vita dis. Töcken stod mellan husen, månens ljus var osäkert, och ingen kunde rätt se vart Visna och Rapp tog vägen.

Männen utanför förstod att nu gällde det att skynda, om de ville ha något annat en skam av den nattliga färden. En av nordmännen tog ledningen, i det han ropade att han nu visste var sovhuset var. Det gällde att stänga männen inne, sedan kunde man alltid låta dem köpa liv för pengar, eller bli innebrända, ifall de skulle visa sig mer hågade att föredra detta.

Ön och huskarlarna hade inte mer än kommit på fötterna förrän de främmande stod med spjuten redo utanför sovhusdörren, som Öjuls dragit igen och bommat för, när han såg de främmande komma springande över tunet.

Ön föste undan Öjuls och ställde sig innanför dörren att lyssna. Han hörde svagt ljudet av flåsande lungor och märkte det svaga frostknarret under fötter.

— Vem kommer i natten? sporde Ön förtörnad.

— Några som vill hjälpa er att ta hand om ägodelarna. Vi vill tala med Ön gode.

— Det är han som talar, svarade Ön.

— Det har sports vida omkring att du har mer rikedomar än du och dina söner mäktar ta hand om, och nu undrar vi, vilket du föredrar, att köpa era liv med guld och silver eller att få det mer hett om ryggen än ni tycker om?

— Om ni går undan ett stycke, så kan vi komma ut och talas vid, sade nu Öjuls.

— Det beror allt på hur många ni är i gården, sade en fauråsing.

— Det får du se när vi kommer ut, sade Öjuls och ville slänga upp dörren och rusa ut men blev hindrad av fadern som lade sin hand på dörrbommen.

De fortsatte att parlamentera, nordmännen otåliga — två av dem rusade till stallet och kom dragande med halm, som de lade framför dörren i avsikt att tända eld på den — medan Öjuls inifrån började okväda de främmande med de värsta ord han för tillfället kunde finna.

En av fauråsingarna började sparka på den massiva dörren som inte ens riste för de ilska sparkarna.

— Kom ut bara, era fega löss, skrek han och greps av stridshumör.

Längre kom han inte förrän han föll framlänges och skrapade dörren med sitt ansikte. I hans nacke satt en svirrande pil.

De andra vände sig om. Ingen syntes. Så hördes ett svagt fräsande, och en ny pil borrade sig in i bröstet på den ena av nordmännen.

Nu hördes det steg mellan husen. Frostén skrek, vargarna tjöt uppe på berget och utanför gården steg ett vilt och underligt, om vargtjutet påminnande läte, mot skyn. Tjutet steg, höjde sig som en flöjtton och tog tvärt slut. Så hördes en klagande människostämma dallrande tremulera på flöjttonen:

— O—hohohi—hiho—ho— Oden jagar i skogen. Oden genomborrar långpattar i skogen. Här kommer Oden ridande med spjut och korp. Gå i hus... Oden jagar i skogen.

De främmande greps av skräck. En ny pil skar som en kniv skinnet av alla fyra knogarna på en hand som höll hårt om sitt spjut.

Det var inte dag utan natt under måne, de var i en okänd trakt och de visste ingenting om stället vättar och gudar. Rädslan spred iskyla genom deras kläder, kom dem att skaka och frös deras mod till is ända in i mårgen.

Och nu kom Balle och Nase farande. Nase vrålade och svängde en väldig, järnskodd träklubba, som han med mycken möda tillverkat åt sig bara några få dagar tidigare. Ljuset som föll mellan husen blev allt grådaskigare och fattigare. Ingen kunde riktigt se vem som kom farande. Den lyfta klubban uppförstorades i det osäkra ljuset, både den och Nase syntes mer skräckinjagande än det i själva verket

var. Och åter hördes det underliga skriket bortifrån markerna. De tyckte sig höra hästtramp. Då var det han, Oden, som kom. Det gick mycket tal om honom, Oden, men de hade dittills inte tagit stor notis om vad de hört om honom. Nu blev han med ens levande för dem.

Fauråsingarna vände och tog till benen. Nordmännen tyckte visserligen att deras kamrater betedde sig mer än lovligt omanligt, men med tanke på att de inte hade endast människor emot sig, tog också de till benen, helst som en flygande pil i detsamma tyst borrhade sig in i den ene nordmannens kind och gick ut genom den andra.

Öjuls kastade upp dörren när han hörde Nases strupvrål och skyndade ut. Men de flyende hade snabba fötter. Det var som om vingar burit dem bort till gårdsledet. Där möttes de av nya pilar och av vad som var ännu värre och skrämde dem ännu mer: det underliga, mänskligt-djuriska tjutet om Oden och långpattarna. De hejdade sig och visste inte vart de skulle våga ta vägen.

Åter kom Visnas vassa pil och genomborrhade ännu en tvehågsen. Och så var Öjuls över dem med spjutet och Balle med det svingade svärdet och Nase med klubban.

Skattehämtarna förlorade allt mod. Ut i den främmande och underliga natten vågade de sig inte, slåss fann de lönlöst, allteftersom de såg hemmafolket strömma till, både huskarlar och trälar. De ropade högt, att de ville köpa sina liv. Öjuls ville komma till tals med dem, men Nase ville inte höra på det örat utan lät klubban härja och falla med dova dunsar mot skallar som krossades. Då tog de överlevande det säkra för det osäkra, slog omkring sig, gjorde sig fria och rusade bort i natten. En flaxande skepnad dök upp invid en gårdsgård och skrämde livet ur dem med ett skratt. Det var Rapp som fröjdade sig åt sitt lyckade skämt om Oden.

Nase stod kvar på gården och röt, utom sig av raseri. Så svängde han plötsligt sin väldiga klubba och rusade bort, på jakt efter månnattens irrande skuggor men hejdades effektivt av åsynen av den armsvängande och jubeltjutande Rapp, som kom farande emot honom. Då frös till och med Nases alltid eljest svårstillade raseri, han kastade handlöst sin klubba och ilade i firsprång och med skallrande tänder tillbaka till gården.

Gårdsfolket stod på tunet och pratade' i mun på varann. Imman steg ur deras ivrigt talträngda munnar, steg som rökar mot takåsarna.

Särev kom i detsamma springande. Ön hade skickat en träl att buda honom, och Särev var inte sen, sedan han väl hört att de anfallande inte var alltför många.

Kvinnorna gick in och blåste eld i askan i gruvan i Öns storstuga. Där samlades de allesamman efter hand utom Öjuls och Rapp som följdes åt ett stycke utom gården, där de stannade för att speja och spana. Men med undantag för vargtjut och sorgmodiga uggleskrik hördes ingenting.

— Vargarna har snart ätit upp månen, sade Rapp och nickade menande uppåt himlafästet.

Öjuls såg mot himlen. Det höll på att klarna. Buskar, träd, stenar och gärdesgårdar låg åter med hårda blå skuggor.

— Vargarna, sade Öjuls tvekande.

— Himlavargarna förstås, förklarade Rapp.

— Finns det vargar där?

— Visst finns det vargar. Du ser väl med egna ögon hur de gnager månens huvud. Det är ju rent snett i det här laget.

Öjuls visste inte vad han skulle tro. Han tyckte bra om Rapp men litade inte riktigt på alla hans förklaringar. Han lyfte långsamt ett pekfinger och visade på Vintergatan.